

فصلنامه پژوهشی تحقیقات گیاهان دارویی و معطر ایران
جلد ۲۰ شماره ۴، صفحه ۴۸۷-۵۳۲، (۱۳۸۳)

گیاهان دارویی استان کرمان

سیروس صابر آملی^۱، احمد ناصری^۲، غلامحسین رحمانی^۳ و عهدیه کالیراد^۴

چکیده

گیاهان دارویی استان کرمان با هدف تعیین توان بالقوه و بالفعل استان جمع‌آوری و شناسایی گردید تا اطلاعات و زمینه لازم جهت انجام بررسیهای دیگر و برنامه‌ریزیهای اجرایی فراهم گردد. با استفاده از نقشه‌های اقلیم، دما، بارندگی، تبخیر، توپوگرافی، موقعیت شهری و آبادیها و پیمایشهای میدانی در رویشگاههای گیاهان دارویی این نمونه‌ها جمع‌آوری شد. اطلاعات رویشگاهی گیاهان در فرمهای مربوط ثبت گردید. گونه‌های گیاهی پس از آماده‌سازی هرباریومی شناسایی شدند. تعداد ۲۸۵ گونه گیاه دارویی از ۲۰۰ جنس و ۷۱ تیره شناسایی گردید. ۷۲٪ گونه‌ها با فرم رویشی علفی و ۱۱/۳٪ بوته‌ها نیمه خشبی می‌باشند. بیشترین پراکنش گیاهان در ارتفاع ۲۵۰۰-۱۵۰۰ متر از سطح دریا می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: گیاهان دارویی، جمع‌آوری، شناسایی، استان کرمان.

۱- عضو هیأت علمی مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی کرمان.

E-mail: S_Saber_Amoli @ Yahoo. com

۲- عضو هیأت علمی مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی کرمان.

۳- عضو هیأت علمی مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی کرمان.

۴- کارشناس ارشد پژوهشی مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع.

مقدمه

از زمانهای بسیار دور جهت درمان بیماریها به گیاهان دارویی متوسل شده بودند و ایجاد علم پزشکی با مصرف گیاهان دارویی همراه بوده است. در پی پیشرفت علوم استفاده از داروهایی که منشاء صنعتی دارند و اختصاصاً در آزمایشگاهها تهیه می‌شوند مرسوم گشت که این به دلیل اثرات قاطع آنها در درمان بیماریها بوده است. با این وجود چون با مصرف بعضی از این داروها زیانهایی به بدن می‌رسد و عوارض جانبی متعددی را سبب خواهد شد، در سالهای اخیر توجه خاصی به اهمیت گیاهان دارویی جهت درمان بیماریها شده است. در ایران گیاهان دارویی توسط عطاریها بدست مردم می‌رسد و یا در بسته‌بندیهای مدرن که از طریق شرکتهای مختلف تهیه و بدون نوشتن و مشخص کردن نام علمی گیاه و منشاء تهیه محصولات در فروشگاهها به فروش می‌رسد که از ارزش آنها کاسته می‌شود و همین امر باعث ایراداتی به طب سنتی و گیاه درمانی شده است. در نتیجه ضروری می‌باشد که در زمینه گیاهان دارویی تحقیقات به‌صورت علمی صورت گیرد تا ابهامات و ایرادات ذکر شده از این قبیل برطرف شده و استفاده از گیاهان دارویی از حالت سنتی و قدیمی به شکل تخصصی و استاندارد در آید.

محققان محدودی مانند علی زرگری در کتاب گیاهان دارویی (۶) و حسین میرحیدر در کتاب معارف گیاهی (۱۱) به بعضی گیاهان دارویی استان کرمان و خواص درمانی و مواد مؤثر آنها اشاره کرده‌اند ولی به مصارف سنتی و محلی مورد استفاده در استان کرمان به‌طور ویژه پرداخته نشده است. در مجموع سابقه تحقیق در زمینه گیاهان دارویی و مصارف سنتی آنها در مناطق مختلف استان کرمان موجود نمی‌باشد.

از اهداف این تحقیق شناسایی دقیق گیاهان دارویی و محل پراکنش آنها و ایجاد اطلاعات زمینه‌ای در تحقیقات کشت و اهلی کردن گیاهان دارویی و بررسی مواد مؤثر آنها می‌باشد، تا بدین وسیله امکان کشت انبوه گیاهان فراهم شده و در نتیجه خاستگاه طبیعی گیاهان حفظ و تقویت گردد. گیاهان و اطلاعات درمانی مربوط به آنها زمینه‌های تحقیقاتی طرح بررسی فیتوشیمیایی و تأثیرات بالینی در درمان بیماران برای ساخت داروهای گیاهی می‌باشند که از اهداف نهایی تحقیق می‌باشد.

استان کرمان در پهنه‌ای به مساحت ۱۷۱۹۹۳ کیلومتر مربع (اندکی بیش از ۱۱ درصد مساحت کل کشور) از لحاظ پهنای حداکثر در بخش شمالی ۴۸۰ کیلومتر و حداقل در بخش جنوبی ۸۰ کیلومتر می‌باشد. طول استان برابر ۶۶۰ کیلومتر تخمین زده می‌شود. از طرف شمال با استانهای خراسان و یزد، از سمت جنوب با استان هرمزگان، از شرق با سیستان و بلوچستان و از جهت غرب با استان فارس همسایه می‌باشد. از نقطه نظر مختصات جغرافیایی این استان بین ۲۵ درجه ۵۵ دقیقه تا ۳۳ درجه عرض شمالی و ۵۳ درجه و ۲۶ دقیقه تا ۵۹ درجه و ۲۹ دقیقه طول شرقی از نصف‌النهار گرینویچ قرار گرفته است.

سطح بسیار وسیعی از استان کوهستانی بوده و رشته کوههای جبال بارز در مرکز استان آن را به چهار بخش کویری، شرقی - کویر لوت (بم و شهداد)، غربی - کویر سیرجان (سیرجان)، شمالی - کویر بافق (کرمان و رفسنجان) و جنوبی - هامون جازموریان (کهنوج)، تقسیم می‌نماید.

استان کرمان به صورت فلات مرتفعی است که ارتفاع متوسط دشتهای داخل آن به حدود ۱۵۰۰ متر می‌رسد ارتفاع حوزه دشت سیرجان ۱۷۴۳ متر، حوزه شهر بابک ۱۸۰۰ متر، رفسنجان ۱۴۶۹ متر، کرمان ۱۷۴۱ متر، زرنند ۱۶۵۵ متر و بافت ۲۵۰۰ متر، نسبت به سطح دریا می‌باشد. کمترین ارتفاع از سطح دریا مربوط به دشت شهداد یعنی

کویر لوت با ۳۰۰ متر و بیشترین ارتفاع مربوط به قله کوه هزار با ۴۴۱۹ متر می‌باشد. از قله مهم استان می‌توان به کوه‌های هزار جوپار، بهر آسمان، پلوار و لاله زار نام برد. این استان شامل اقلیم متنوعی از لحاظ آب هوایی می‌باشد که شامل بیش از ۱۲ اقلیم اصلی و فرعی از قبیل فراخشک بیابانی، نیمه خشک و نیمه مرطوب تا مرطوب و نیز فرا سرد، سرد معتدل و گرم می‌باشد. کمترین بارندگی به میزان ۶۰-۳۰ میلیمتر در دشت نرماشیر و شهداد و بیشترین آن ۴۰۰-۲۵۰ میلیمتر در کوه‌های جبال بارز است. میزان تبخیر در استان بین ۱۵۰۰ تا ۴۵۰۰ میلیمتر در سال نوسان می‌کند. از نظر جغرافیای گیاهی بیشتر پوشش گیاهی استان از نوع ایرانی - تورانی می‌باشد و در نواحی جنوبی پوشش گیاهی و عناصر رویشی آن بیشتر از نوع صحرایی - سندی (نوبیایی - سندی) می‌باشد.

مواد و روشها

جهت اجرای این تحقیق گیاهان دارویی از رویشگاههای طبیعی جمع‌آوری شده و اطلاعات صحرایی و رویشگاهی و نیز خواص درمانی از جنبه سنتی و محلی در محل جمع‌آوری نمونه در فرمهای مربوط ثبت و یادداشت گردید.

برنامه‌ریزی جهت انجام نمونه‌برداریهای گیاهی با توجه به آب و هوا، اقلیم و فصل رویش گیاهان مناطق مورد مطالعه انجام گرفت و این مقوله با استفاده از نقشه‌های موجود اقلیم، دما، بارندگی و تبخیر محقق گشت. جهت یافتن موقعیت محل مورد مطالعه و راههای منتهی به آن و نزدیکترین مناطق مسکونی و اسامی آنها از نقشه‌های توپوگرافی و نیز نقشه‌های موقعیت شهری و مناطق مسکونی و آبادیها استفاده شد. اطلاعات رویشگاهی در فرمهای صحرایی مربوط به هر گیاه که شامل تاریخ، محل جمع‌آوری، شماره نمونه، شرایط زیستگاه، ارتفاع از سطح دریا و سایر مشخصات ثبت

گردید. اطلاعات خواص درمانی و دارویی سنتی و محلی هر نمونه که با پرسش از افراد محلی و راهنما که در امر استفاده از گیاهان دارویی منطقه خود خبره بودند، جمع‌آوری شده و در فرمهای مخصوص یادداشت گردید. نامهای محلی با پرسش از مردم و نامهای فارسی با استفاده از منبع (۱۰) ثبت گردید.

نمونه‌های جمع‌آوری شده گیاهی پس از آماده‌سازی و نگهداری در هرباریوم، با استفاده از منابع فلور از قبیل فلورا ایرانیکا (Rechinger 1983-1967) فلور ایران به زبان فارسی (اسدی و همکاران، سالهای مختلف) فلور فلسطین (Zohary, 1966-1986) و سایر منابع فلور از قبیل فلور رنگی ایران، رستنی‌های ایران، خانواده چتریان در ایران، فلور عراق قهرمان) سالهای مختلف؛ مبین ۱۳۵۹؛ مظفریان، ۱۳۶۲؛ Townsend, 1968) شناسایی دقیق شد و بعد جهت تأیید نهایی به رویت متخصصان گیاه‌شناسی در مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع رسید و با بررسی کتب گیاهان دارویی از قبیل گیاهان دارویی، مفردات پزشکی و گیاهان دارویی ایران، گیاهان دارویی سنتی ایران، گیاهان دارویی و معارف گیاهی (استودلا، ۱۳۷۰؛ آئینه‌چی، ۱۳۶۵؛ امین، ۱۳۷۰؛ ثابتی ۱۳۴۴؛ زرگری، ۱۳۶۸؛ میرحیدر، ۱۳۷۳) گیاهان دارویی غیر معمول و بیگانه نزد مردم، شناسایی و فهرست شده‌اند.

با توجه به این که اراضی استان شامل ۵۰٪ مراتع مرتفع و کوهستانی، ۳۰٪ مناطق کویری و بیابانی (کویر لوت، کویر نمک سیرجان، هامون جازموریان) و ۲۰٪ مراتع پست با پوشش گیاهی ضعیف می‌باشد، عمده بررسی و جمع‌آوریهای گیاهان دارویی از مراتع مرتفع و کوهستانی بوده و سایر مناطق پراکنش کمتری از گیاهان دارویی را در خود جای داده‌اند.

نتایج

در این تحقیق تعداد ۲۸۵ گونه گیاه دارویی متعلق به ۲۰۰ جنس و ۷۱ تیره جمع‌آوری و شناسایی گردید و ویژگیهای هر کدام از قبیل فرم رویشی، ارتفاع از سطح دریا، نام محلی، پراکنش در استان، قسمت‌های مورد استفاده و نام فارسی (استخراج از کتاب فرهنگ نامهای ایران) (مظفریان ۱۳۶۲) در جدول شماره ۱ تنظیم شده است.

جدول شماره ۱- فهرست گیاهان دارویی استان کرمان و ویژگیهای آنها

ردیف	قسمت مورد استفاده	ارتفاع از سطح دریا m	مناطق پراکنش	فرم رویشی	نام محلی	نام فارسی	خانواده	نام علمی
۱	ریشه گیاه	۲۵۰۰ ۱۹۰۰ ۱۷۰۰	سیرجان-گردنه چاه چاغک، بافت، سیرجان-حسین آباد	بوته‌های خشبی	شم شور	چوبک زبر	<i>Caryophyllaceae</i>	<i>Acanthophyllum squarrosum</i>
۲	برگهاوسرشاخه‌های گلدار	۱۶۰۰	بافت-خبر	بوته‌های نیمه خشبی	بومادران	بومادران جنوبی برنجا سف	<i>Asteraceae</i>	<i>Achillea eriophora</i>
۳	برگها وسرشاخه‌های گلدار	۱۷۴۰	کرمان	بوته‌های نیمه خشبی	بومادرون	بومادران	<i>Compositae</i>	<i>Achillea santolina</i>
۴	برگهاوسرشاخه‌های گلدار	۲۰۰۰	کرمان-حسین آباد	بوته‌های نیمه خشبی	بومادران	بومادران	<i>Asteraceae</i>	<i>Achillea wilhelmsii</i>
۵	میوه، دانه	۲۱۰۰	بافت-خبر	علفی یکساله	ملنگو	شنک	<i>Labiatae</i>	<i>Acinus graveolens</i>
۶	برگها	۲۰۰۰	کرمان-کوهپایه	علفی چند ساله	قرصه چای، سیاه لنگو	پرسیاوشان	<i>Adiantaceae</i>	<i>Adiantum capillus-veneris</i>
۷	کلیه قسمت‌های گیاه	۲۲۰۰	کرمان-سیرچ	علفی یکساله		چشم قرقاول	<i>Ranunculaceae</i>	<i>Adonis aestivalis</i>
۸	تمام قسمت‌های گیاه	۲۶۰۰	بافت-رابر	علفی چند ساله		غافث	<i>Rosaceae</i>	<i>Agrimonia eupatoria</i>

ادامه جدول شماره ۱

ردیف	قسمت مورد استفاده	ارتفاع از سطح دریا m	مناطق پراکنش	فرم رویشی	نام محلی	نام فارسی	خانواده	نام علمی
۹	برگها و سرشاخه‌های گلدار	۲۴۰۰	بافت - خنبر	بوته‌های نیمه‌خشبی	سمسک	سفیدمشکک	Labiatae	<i>Ajuga chamaecistus</i>
۱۰	گلها	۲۱۰۰	زرنده - باب نیزو	علفی چند ساله	ختمی پاگداری	ختمی جنوبی	Malvaceae	<i>Alcea aucheri</i>
۱۱	تمام قسمت‌های هوایی	۱۷۸۰-۱۹۰۰ ۸۰۰	کرمان - کوه جوپار، بم - فهرج، بافت - خنبر	علفی چند ساله	خارشتر آادور	خارشتر ایرانی	Papilionaceae	<i>Alhaji persarum</i>
۱۲	تمام قسمت‌های هوایی	۶۰۰	جیرفت - هامون جازموریان	علفی چند ساله	خارشتر آدور	خارشتر خزری	Papilionaceae	<i>Alhaji pseudoalhagi</i>
۱۳	دانه‌ها	۲۵۴۰	زرنده - ده نو، جرجاخک	علفی یکساله	تودرو کروپو	قدومه برگ باریک	Cruciferae	<i>Alyssum linifolium</i>
۱۴	دانه‌ها	۲۴۰۰	زرنده - پابدانا	علفی یک ساله	تودرو، کروپو	قدومه آاراتی	Cruciferae	<i>Alyssum szowitsianum</i>
۱۵	میوه‌ها	۷۰۰	جیرفت	علفی چند ساله			Umbelliferae	<i>Ammi majus</i>
۱۶	گل پوست میوه دانه	۲۶۰۰	بافت - رابر	درخت	بادام شیرین	بادام شیرین	Rosaceae	<i>Amygdalus communis</i>

ادامهٔ جدول شمارهٔ ۱

ردیف	قسمت مورد استفاده	ارتفاع از سطح دریا m	مناطق پراکنش	فرم رویشی	نام محلی	نام فارسی	خانواده	نام علمی
۱۷	میوه صمغ	۲۰۰۰	بافت-خبر	درختچه	ارچن	بادام کوهی	Rosaceae	<i>Amygdalus eburnea</i>
۱۸	میوه صمغ	۲۵۰۰	کرمان-کوه جوپار	درختچه	ارچن، قوسک قونس	بادام کوهی	Rosaceae	<i>Amygdalus lycioides</i>
۱۹	میوه صمغ	۲۲۰۰	بافت-رابر	درختچه	بادام، تلخ بادام کوهی	بادام	Rosaceae	<i>Amygdalus scoparia</i>
۲۰	قسمتهای هوایی	۲۴۰۰	راین-کوه هزار	بوته‌های نیمه خشبی	الدورک	آسمانی بی‌برگ	Chenopodiaceae	<i>Anabasis aphylla</i>
۲۱	کلیه اندامهای گیاه	۴۰۰-۲۴۰۰	کهنوج-هامون جازموریان، بم- ده بکری	علفی یک ساله		آناغالیس	Primulaceae	<i>Anagallis arvensis</i>
۲۲	گلها	۲۰۰۰	کرمان-حسین آباد	علفی چند ساله	گاوزبان	نوعی گاوزبان	Boraginaceae	<i>Anchusa italica</i>

صحرايي

ادامهٔ جدول شمارهٔ ۱

ردیف	قسمت مورد استفاده	ارتفاع از سطح دریا m	مناطق پراکنش	فرم رویشی	نام محلی	نام فارسی	خانواده	نام علمی
۲۳	برگها و میوه‌ها	۱۹۰۰	بم-ده بکری	علفی چند ساله	میتخم	شوید	<i>Umbelliferae</i>	<i>Anethum graveolens</i>
۲۴	ریشه‌ها و برگها	۲۰۰۰-۲۶۰۰	کرمان-قریه العرب، بافت-رابر	علفی چند ساله		بابا ادم	<i>Compositae</i>	<i>Arctium lappa</i>
۲۵	برگها و سرشاخه‌های گلدار	۲۵۰۰	کرمان-آبشار کوهپایه	بوته‌های خشبی	سفیددورمون جاز	درمنه	<i>Compositae</i>	<i>Artemisia aucheri</i>
۲۶	برگها	۳۴۰۰-۳۸۰۰	کرمان-کوه جوپار، راین-کوه هزار، بردسیر-کوه لاله زار	علفی دو ساله	گزر	درمنه مرتفع	<i>Compositae</i>	<i>Artemisia biennis</i>
۲۷	برگها و سرشاخه‌های گلدار	۲۴۰۰	راور-حرجند	بوته‌های خشبی	درمنه ترکی	نوعی درمنه	<i>Asteraceae</i>	<i>Artemisia persica</i>
۲۸	برگها و سرشاخه‌های گلدار	۲۷۰۰	کرمان-آبشار کوهپایه	بوته‌های خشبی	سرخ دورمون جاز	درمنه کوهی	<i>Compositae</i>	<i>Artemisia sieberi</i>
۲۹	ریشه	۳۷۰-۸۰۰	بم-فهرج، کهنوج-هامون جازموریان	علفی یک ساله		سفید سریش	<i>Liliaceae</i>	<i>Asphodelus tenuifolius</i>
۳۰	دانه‌ها	۲۱۰۰	بافت-خبهر	علفی یک ساله	کلیل الملک	نوعی گون	<i>Papilionaceae</i>	<i>Astragalus</i>

eremophyllus

ادامهٔ جدول شمارهٔ ۱

ردیف	قسمت مورد استفاده	ارتفاع از سطح دریا m	مناطق پراکنش	فرم رویشی	نام محلی	نام فارسی	خانواده	نام علمی
۳۱	صمغ مترشحه	۲۰۰۰	بافت-خبر	بوته‌های خشبی	انزروت، کنجیده، سرخ و سفید، کحول کرمانی	نوعی گون	<i>Papilionaceae</i>	<i>Astragalus fasciculifolius</i>
۳۲	صمغ مترشحه	۱۵۰۰-۲۰۰۰	جیرفت-دلفارد، زرند-کوهبنان	بوته‌های خشبی	گین، علم گین، گون چراغو	نوعی گون	<i>Papilionaceae</i>	<i>Astragalus lateritus</i>
۳۳	صمغ مترشحه	۲۵۰۰-۲۸۰۰	بردسیر-لاله زار	بوته‌های خشبی	تپه گین	نوعی گون	<i>Papilionaceae</i>	<i>Astragalus miryacanthus</i>
۳۴	صمغ مترشحه	۱۵۰۰-۲۲۰۰	جیرفت-دلفارد، بافت-راپر، زرند-کوهبنان	بوته‌های خشبی	مارگین	نوعی گون	<i>Papilionaceae</i>	<i>Astragalus ovoideus</i>
۳۵	ریشه‌ها	۱۶۰۰	جیرفت-سقدر، سیرجان-چاه چغوک، کرمان-طاق علی	علفی یک ساله		خار چرخه	<i>Compositae</i>	<i>Atractylis cancellata</i>

<i>Berberis integerrima</i>	<i>Berberidaceae</i>	زرشک	زارچ	درختچه	کرمان-کوهپایه	۲۰۰۰	میوه ها	۳۶
ادامه جدول شماره ۱								
نام علمی	خانواده	نام فارسی	نام محلی	فرم رویشی	مناطق پراکنش	ارتفاع از سطح دریا m	قسمت مورد استفاده	ردیف
<i>Biebersteinia multifida</i>	<i>Geraniaceae</i>	آدمک، بهمن سرخ	پیچ بهمن	علفی چند ساله	بافت-عشق آباد	۳۱۰۰	ریشه‌های غده‌ای	۳۷
<i>Blepharis persica</i>	<i>Acanthaceae</i>	خارسنبل		علفی یک ساله	جیرف-سقدر	۹۰۰	برگها و دانه‌ها	۳۸
<i>Bunium persicum</i>	<i>Umbelliferae</i>	زیره سیاه کرمانی	زیره سیاه	علفی چند ساله	بافت-خبیر، روچون	۲۴۰۰	بذر برگها و ساقه‌های جوان	۳۹
<i>Calotropis procera</i>	<i>Asclepiadaceae</i>	استبرق	خارک، کورک	درختچه	بم، جیرفت، کهنوج	۹۰۰-۱۷۰۰	ریشه‌وشیرابه حاصله	۴۰
<i>Cannabis sativa</i>	<i>Cannabaceae</i>	شاهدانه	کف	علفی یک ساله	کرمان	۱۷۴۰	برگها و سرشاخه‌های گلدار دانه‌ها	۴۱
<i>Capparis spinosa</i>	<i>Capparidaceae</i>	کور، علف مار	دک، کور	علفی چند ساله	کرمان-کوهپایه، کرمان-ماهان	۱۹۰۰-۲۱۰۰	غنچه‌ها و ریشه‌ها	۴۲
<i>Capsella bursa-</i>	<i>Cruciferae</i>	کیسه کشیش	کیسه کشیش	علفی یکساله	کرمان-سیرج	۲۰۰۰	کلیه اندامهای گیاه	۴۳

pastoris

ادامه جدول شماره ۱

ردیف	قسمت مورد استفاده	ارتفاع از سطح دریا m	مناطق پراکنش	فرم رویشی	نام محلی	نام فارسی	خانواده	نام علمی
۴۴	برگها و سرشاخه‌های جوان	۲۰۰۰	کرمان-سیرج	علفی چند ساله	موکو	بی جیندک	<i>Crucifereae</i>	<i>Cardaria draba</i>
۴۵	برگها	۲۰۰۰	کرمان-کوه سیدی	علفی چند ساله			<i>Boraginaceae</i>	<i>Caccinia macranthera</i>
۴۶	قسمتهای هوایی	۱۶۰۰-۲۱۰۰ ۳۵۰	جیرفت-اسفندقه، بافت-خبرو روچون، بم-جبال بارز، جیرفت-فاریاب، کرمان	علفی یک ساله		گل گندم مهاجر	<i>Compositae</i>	<i>Centaurea bruguieriana</i>
۴۷	همه قسمتهای گیاه	۲۲۰۰	بم-جبال بارز	علفی یک ساله		گل گندم زرد	<i>Compositae</i>	<i>Centaurea solstitialis</i>
۴۸	کلیه قسمتها هوایی	۲۲۰۰	کرمان-سیرج	علفی یک ساله		نوعی قنطوریون	<i>Gentianaceae</i>	<i>Centaurium pulchellum</i>
۴۹	میوه و مغز دانه چوب	۱۵۰۰	جیرفت-دلفگارد	درختچه	محلِب	محلِب	<i>Rosaceae</i>	<i>Cerasus mahaleb</i>
۵۰	میوه و دمگل	۲۰۰۰	کرمان-کوه جوپار	درختچه	آلبالو	آلبالو	<i>Rosaceae</i>	<i>Cerasus vulgaris</i>
۵۱	برگها و پوست ساقه	۱۷۰۰	کرمان	درختچه	ارغوان	ارغوان	<i>Caesalpinaceae</i>	<i>Cercis</i>

<i>siliquastrum Chardinia orientalis</i>	<i>Compositae</i>			علفی یک ساله	جیرفت، جیرفت-مسکون	۷۰۰-۲۴۰۰	دانه‌ها	۵۲
ادامه جدول شماره ۱								
نام علمی	خانواده	نام فارسی	نام محلی	فرم رویشی	مناطق پراکنش	ارتفاع از سطح دریا m	قسمت مورد استفاده	ردیف
<i>Chenopodium botrys</i>	<i>Chenopodiaceae</i>	درمنه ترکی		علفی چند ساله	کرمان-سیرج، رفسنجان-سرچشمه	۲۴۰۰-۲۸۰۰	برگها و سرشاخه‌های گلدار	۵۳
<i>Chrysanthemum parthenium</i>	<i>Compositae</i>	بابونه گاوی		علفی چند ساله	بم-جبالبارز	۲۲۱۰۰	کلیه اندامهای هوایی	۵۴
<i>Chrysanthemum coronarium</i>	<i>Compositae</i>	داوودی خود روی		علفی یک ساله	سیرجان به طرف حاجی آباد	۱۸۰۰	برگ گل و پوست	۵۵
<i>Cicer arietinum</i>	<i>Papilionaceae</i>	نخود آبگوشتی	نخود	علفی یک ساله	کرمان-ماهان، بم -دارزین، بم-جبال بارز، جیرفت-محمد آباد مسکون	۱۸۰۰	دانه‌ها	۵۶
<i>Cicer kermanense</i>	<i>Papilionaceae</i>	نخود کرمانی	نخود کوهی	بوته‌های نیمه خشبی	کرمان-کوهپایه	۲۸۰۰	دانه‌ها، میوه‌ها	۵۷
<i>Cichorium pumilium</i>	<i>Compositae</i>	کاسنی پاکوتاه	کاسنی	علفی چند ساله	بافت بزنجان	۲۳۰۰	ریشه گیاه	۵۸
<i>Cirsium arvense</i>	<i>Compositae</i>	کنگر صحرائی		علفی چند ساله	بردسیر-لاله زار	۳۰۰۰	ریشه	۵۹
<i>Citrullus colocynthis</i>	<i>Cucurbitaceae</i>	هندوانه ابوجهل	حنظل	علفی چند ساله	بم-نصرت آباد، کهنوج-هامون جازموریان، بین سیرجان و	۴۰۰-۱۲۵۰	میوه‌ها	۶۰

ادامه جدول شماره ۱

ردیف	قسمت مورد استفاده	ارتفاع از سطح دریا m	مناطق پراکنش	فرم رویشی	نام محلی	نام فارسی	خانواده	نام علمی
۶۱	قسمتهای هوایی گیاه	۲۵۰۰	کرمان-آبشار کوهپایه	درختچه‌ای کوچک	چسپاکو	کلما تیس اصفهانی	<i>Ranunculaceae</i>	<i>Clematis ispahanica</i>
۶۲	برگ گل و ساقه برگدار	۱۷۴۰	کرمان	علفی چند ساله		خار مقدس	<i>Compositae</i>	<i>Cnicus benedictus</i>
۶۳	الیاف شاخه‌های جوان	۳۳۰۰	بافت-تلخه چال کوه شاه	درختچه ای کوچک	درخت خه	دغدغک	<i>Papilionaceae</i>	<i>Colutea persica</i>
۶۴	میوه‌ها	۳۰۰۰	بردسیر-لاله زار	علفی یک ساله		زیره سیاه اروپایی	<i>Umbelliferae</i>	<i>Corum carvi</i>
۶۵	میوه‌ها و برگها	۱۹۰۰-۳۸۰۰	راین-کوه هزار، بم-ده بکری، کرمان-سیرج، بردسیر-لاله زار	علفی چند ساله		شوکران	<i>Umbelliferae</i>	<i>Conium maculatum</i>
۶۶	برگها، گلها، دانه‌ها و ریشه‌ها	۹۰۰	کرمان-چهارفرسخ	علفی چند ساله		پیچک صحرائی	<i>Convolvulaceae</i>	<i>Convolvulus arvensis</i>
۶۷	میوه‌ها و برگها	۲۰۰۰	کرمان	علفی یک ساله	گشنیز	گشنیز	<i>Umbelliferae</i>	<i>Coriandrum</i>

<i>sativum</i>								
<i>Cotoneaster kotschyi</i>	Rosaceae	شیرخشت کرمانی	سیاه چو	بوته‌های خشبی	بافت-هنزا	۳۲۰۰	میوه	۶۸

ادامهٔ جدول شمارهٔ ۱

نام علمی	خانواده	نام فارسی	نام محلی	فرم رویشی	مناطق پراکنش	ارتفاع از سطح دریا m	قسمت مورد استفاده	ردیف
<i>Cotoneaster persicus</i>	Rosaceae	شیرخشت	سیاه چو	درختچه ای کوچک	بافت-خبر	۳۲۰۰	میوه	۶۹
<i>Crataegus atrosanguinea</i>	Rosaceae	ولیک	کل کوهی	درختی	کرمان-سیرج کل کوهی	۲۳۰۰	میوه	۷۰
<i>Crataegus azarolus</i>	Rosaceae	ولیک	کل کوهی	درختی	بم-ده بکری	۲۱۰۰	میوه	۷۱
<i>Crataegus pontica</i>	Rosaceae	ولیک	کل کوهی	درختی	بم-جبال بارز	۲۲۰۰	میوه	۷۲
<i>Crataegus meyeri</i>	Rosaceae	ولیک	کل کوهی	درختی	بم-جبال بارر ده بکری	۲۱۰۰	میوه	۷۳
<i>Cressa cretica</i>	Convolvulaceae	علف مورچه		علفی چند ساله	کرمان، جیرفت،	۸۰۰-۱۷۰۰	کلیه اعضای گیاه	۷۴
<i>Cuminum cyminum</i>	Umbelliferae	زیره سبز	زیره سبز	علفی یک ساله	کرمان-ماهان	۱۹۰۰	میوه‌های گیاه	۷۵
<i>Cuscuta epithymum</i>	Cuscutaceae	سس آویشنی		علفی چند ساله	کرمان-کوه جوپار، بردسیر-کوه لاله‌زار	۲۹۰۰-۳۵۰۰	اعضای مختلف گیاه	۷۶
<i>Cymbopogon schoenanthus</i>	Poaceae	کاه مکی	کابو	علفی چند ساله	کرمان-کوه جوپار	۲۷۰۰	برگها و ساقه‌ها	۷۷

۷۸	قسمتهای مختلف گیاه	۷۰۰-۱۹۰۰ ۴۰۰	جیرفت، کرمان-ماهان، کهنوج- هامون جازموریان	علفی چند ساله	مور معمولی	مرغ	<i>Poaceae</i>	<i>Cynodon dactylon</i>
----	--------------------	-----------------	---	---------------	------------	-----	----------------	-------------------------

ادامه جدول شماره ۱

ردیف	قسمت مورد استفاده	ارتفاع از سطح دریا m	مناطق پراکنش	فرم رویشی	نام محلی	نام فارسی	خانواده	نام علمی
۷۹	پوست، چوب، ریشه و برگ	۷۰۰-۱۰۰۰	جیرفت، کهنوج- فاریاب	درختی	شیشم، جگ	شیشم	<i>Papilionaceae</i>	<i>Dalbergia sissoo</i>
۸۰	میوه‌ها	۲۵۰۰ ۱۸۰۰	بافت-خبر، جیرفت	بوته‌های خشبی	تربیت، ترمنگو	برگ بویی زاگرسی	<i>Thymelaeaceae</i>	<i>Daphne mucronata</i>
۸۱	میوه‌ها	۲۹۰۰ ۲۵۰۰	کرمان-کوه جویار، بافت-کوه شاه	بوته‌های خشبی	تربیت ترمنگو	برگ بویی کرمانی	<i>Thymelaeaceae</i>	<i>Daphne stapfii</i>
۸۲	برگها و دانه‌ها	۱۷۰۰	کرمان	علفی چند ساله	تاتوره	تاتوره	<i>Solanaceae</i>	<i>Datura stramonium</i>
۸۳	ریشه میوه	۲۰۰۰	بردسیر-قریه العرب	علفی چند ساله	هوپیج	هوپیج خودروی	<i>Umbelliferae</i>	<i>Daucus carota</i>
۸۴	برگها و سرشاخه‌های گلدار	۲۱۰۰	شهربابک-تزرچ	بوته‌های نیمه خشبی	گل بیدی، مخلصه	سیاه گینه	<i>Thymelaeaceae</i>	<i>Dendrostellera lessertii</i>
۸۵	دانه‌ها	۲۰۰۰	کرمان-سیرچ	علفی یکساله	خاکشی	خاکشیر	<i>Cruciferae</i>	<i>Descurainia sophia</i>
۸۶	ریشه ریزوم	۱۷۰۰	نزدیک بم، کرمان	علفی چند ساله	کرته	کرته	<i>Poaceae</i>	<i>Desmostachya bipinnata</i>

<i>Dianthus crinitus</i>	<i>Caryophyllaceae</i>	میخک کرکی	قرنفل	بوته‌های نیمه خشبی	کرمان-کوه سیدی، بافت-خیر، سیرجان-چاه چاقک، بم-جبال بارز	۳۵۰۰ ۱۵۰۰	دانه‌ها	۸۷
--------------------------	------------------------	-----------	-------	--------------------	---	--------------	---------	----

ادامه جدول شماره ۱

نام علمی	خانواده	نام فارسی	نام محلی	فرم رویشی	مناطق پراکنش	ارتفاع از سطح دریا m	قسمت مورد استفاده	ردیف
<i>Dianthus orientalis</i>	<i>Caryophyllaceae</i>	میخک شرقی	قرنفل	بوته‌های نیمه خشبی	زرنده-همسپنج	۱۸۰۰	دانه‌ها	۸۸
<i>Dorema ammoniacum</i>	<i>Umbelliferae</i>	و شاء	کما اشترک	علفی چند ساله	ماهان-سینه جنون، بافت-کوه شاه	۳۱۰۰ ۲۷۰۰	صمغ مترشحه	۸۹
<i>Dorema aucheri</i>	<i>Umbelliferae</i>	کندل کوهی	بلهر، کما، اشترک	علفی چند ساله	بافت-عشق آباد کوه شاه	۳۱۰۰	صمغ مترشحه ساقه‌های نورسته	۹۰
<i>Dracocephalum polychaetum</i>	<i>Labiatae</i>	بادرنجبویه کرمانی	مفرو، زرو، زرا ب	بوته‌های نیمه خشبی	بافت-هنزا، کرمان-پلوار، راین- هزار	۳۷۰۰	برگها و سرشاخه‌های گلدار	۹۱
<i>Ducrosia anethifolia</i>	<i>Umbelliferae</i>	مشکک	رشکک	علفی چند ساله	بافت-بزنجان	۲۳۰۰	بذرهای گیاه	۹۲
<i>Ducrosia assadii</i>	<i>Umbelliferae</i>	مشکک بکرایی	رشکک	علفی چند ساله	کرمان-ماهان	۱۹۰۰	برگها و بذرها	۹۳
<i>Echium amoenum</i>	<i>Boraginaceae</i>	گل گاوزبان	گاوزبان	علفی چند ساله	زرنده-کوه بنان	۲۰۰۰	گلها	۹۴

<i>Ephedra strobilacea</i>	<i>Ephedraceae</i>	ایرانی ارمک بیابانی	خیموک	درختچه ای کوچک	زرنند-سی ریز	۱۱۰۰	سرشاخه‌های جوان و میوه‌ها	۹۵
----------------------------	--------------------	------------------------	-------	-------------------	--------------	------	------------------------------	----

ادامهٔ جدول شمارهٔ ۱

نام علمی	خانواده	نام فارسی	نام محلی	فرم رویشی	مناطق پراکنش	ارتفاع از سطح دریا m	قسمت مورد استفاده	ردیف
<i>Ephedra distachya</i>	<i>Ephedraceae</i>	ارمک دوردیفی	هوم	بوته‌های خشبی	بافت-خبر	۲۲۰۰	سرشاخه‌های جوان و میوه‌ها	۹۶
<i>Ephedra intermedia</i>	<i>Ephedraceae</i>	ریش بز	خیموک	بوته‌های خشبی	کرمان-سیرج	۲۲۰۰	سرشاخه‌های جوان و میوه‌ها	۹۷
<i>Ephedra pachyclada</i>	<i>Ephedraceae</i>	هوم، هوما	رنگ هوم نر	درختچه‌ای کوچک	بافت-خبر کهت	۲۲۰۰	سرشاخه‌های جوان و میوه‌ها	۹۸
<i>Ephedra procera</i>	<i>Ephedraceae</i>	ارمک، ریش بز	علیچون	بوته‌های خشبی	زرنند-داربیدخون	۲۱۵۰	سرشاخه‌های جوان و میوه‌ها	۹۹
<i>Epilobium angustifolium</i>	<i>Onagraceae</i>	بید علفی غاری		علفی چند ساله	کرمان-ماهان، بافت-کوه شاه	۳۰۰۰ ۱۹۰۰	برگها، ریشه	۱۰۰
<i>Epilobium hirsutum</i>	<i>Onagraceae</i>	بید علفی کرکی		علفی چند	کرمان-سیرج	۲۰۰۰	برگها، ریشه‌ها	۱۰۱

<i>Eremurus beggeriana</i>	<i>Liliaceae</i>	نوعی سریش	هوریشو، سریشو	علفی چند ساله	کرمان-جوپار، بردسیر-لاله زار، بافت-رابر، راین-هزار، بم- ده بکری	۳۷۰۰ ۲۱۰۰	ریشه‌ها	۱۰۲
ادامه جدول شماره ۱								
نام علمی	خانواده	نام فارسی	نام محلی	فرم رویشی	مناطق پراکنش	ارتفاع از سطح دریا m	قسمت مورد استفاده	ردیف
<i>Eremurus kopetdaghensis</i>	<i>Liliaceae</i>	سریش خراسانی	هوریشو، سر یشو	علفی چند ساله	سیرجان-خانه سرخ	-۳۰۰۰ ۱۷۰۰	ریشه‌ها	۱۰۳
<i>Eremurus persicus</i>	<i>Liliaceae</i>	سریش ایرانی	هوریشو، سر یشو	علفی چند ساله	بم-ده بکری، سیرجان-خانه سرخ، بردسیر-لاله زار	-۳۰۰۰ ۱۷۰۰	برگهای تازه و ریشه‌ها	۱۰۴
<i>Erodium cicutarium</i>	<i>Geraniaceae</i>	سوزن چوپان	سوزن کلاغو	علفی یکساله	کرمان-کوهپایه	۲۱۰۰	دانه و کلیه اعضای هوایی	۱۰۵
<i>Eruca sativa</i>	<i>Cruciferae</i>	منداب	مندو	علفی یک ساله	کرمان-شهداد	۱۹۰۰	قسمتهای مختلف گیاه	۱۰۶
<i>Euphorbia buhsei</i>	<i>Euphorbiaceae</i>	فرفیون، گردنه بشم	شیرینگ، شیرسگ	بوته‌های نیمه خشبی	بافت-خبر، گوزن	۱۹۰۰	برگهای تازه	۱۰۷
<i>Euphorbia helioscopia</i>	<i>Euphorbiaceae</i>	شیرسگ	شیرینگ	علفی چند ساله	جیرفت، بم-ده بکری	۹۰۰-۲۵۰۰	ریشه دانه	۱۰۸

<i>Euphorbia peplus</i>	<i>Euphorbiaceae</i>	علف زگیل	شیرینگ	علفی چند ساله	کرمان-چهارفرسخ، بم	۹۰۰-۱۷۰۰	کیله اعضای گیاه	۱۰۹
<i>Euphorbia turcomanica</i>	<i>Euphorbiaceae</i>	فرفیون ترکمنی		علفی یکساله	زرند کوهبنان	۲۲۵۰	کلیه اعضای گیاه	۱۱۰

ادامه جدول شماره ۱

ردیف	قسمت مورد استفاده	ارتفاع از سطح دریا m	مناطق پراکنش	فرم رویشی	نام محلی	نام فارسی	خانواده	نام علمی
۱۱۱	گل، سرشاخه‌های گلداز، میوه و دانه	۱۲۳۰	بم - دارزین	علفی یک ساله	باقلا	باقلا	<i>Papilionaceae</i>	<i>Faba vulgaris</i>
۱۱۲	میوه‌ها	۱۴۰۰-۲۰۰۰	بم-جبالبارز، بم-فهرج، کرمان- شهداد، بم-نصرت آباد	علفی یک ساله تا دو ساله		اسفند رومی بنفش	<i>Zygophyllaceae</i>	<i>Fagonia bruguieri</i>
۱۱۳	صمغ مترشحه	۲۳۰۰	کرمان-کوهپایه ده لولو	علفی چند ساله	آنغوزه پترک	آنغوزه	<i>Umbelliferae</i>	<i>Ferula assa-foetida</i>
۱۱۴	صمغ مترشحه	۲۴۰۰	بافت-خبر گزم	علفی چند ساله	کال جاشور	کمای غلافدار	<i>Umbelliferae</i>	<i>Ferula oopoda</i>
۱۱۵	صمغ مترشحه	۱۷۰۰-۳۰۰۰	بافت، زرند-کوه بنان	علفی چند ساله	آنغوزه شیرین	کما	<i>Umbelliferae</i>	<i>Ferula ovina</i>
۱۱۶	صمغ مترشحه	۱۶۵۰-۱۷۰۰	سیرجان-گردنه چاه چاغک، بین کرمان و یزد	علفی چند ساله		کمای بیابانی	<i>Umbelliferae</i>	<i>Ferula szowitsiana</i>

<i>Ferulago angulata</i>	<i>Umbelliferae</i>	چویل سه پاره	گارچی	علفی چند ساله	کرمان-سیرچ	۲۴۰۰	برگهای نازک و تازه	۱۱۷
<i>Foeniculum vulgare</i>	<i>Umbelliferae</i>	رازیانه	رازیانه	علفی چند ساله	بم-ده بکری	۱۹۰۰	میوه‌ها	۱۱۸
<i>Fortuynia garcini</i>	<i>Cruciferae</i>	شب‌بوی بیابانی گرمسیری	مخلصه	بوته‌های خشبی	بافت-خبر	۱۷۰۰	برگها و گلها	۱۱۹

ادامهٔ جدول شمارهٔ ۱

نام علمی	خانواده	نام فارسی	نام محلی	فرم رویشی	مناطق پراکنش	ارتفاع از سطح دریا m	قسمت مورد استفاده	ردیف
<i>Fumaria indica</i>	<i>Fumariaceae</i>	شاهتره هندی	شاهتره	علفی یک ساله	کرمان-حسین‌آباد	۲۰۰۰	برگها و سرشاخه‌های گلدار	۱۲۰
<i>Fumaria parviflora</i>	<i>Fumariaceae</i>	شاتره	شاتره	علفی یک ساله	کرمان-حسین‌آباد	۲۰۰۰	برگها و سرشاخه‌های گلدار	۱۲۱
<i>Fumaria vaillantii</i>	<i>Fumariaceae</i>	شاهتره ایرانی	شاهتره	علفی یکساله	کرمان-باغین، بردسیر-خانه سرخ، سیرجان-گردنه چاه چاغک	۲۳۵۰	برگها و سرشاخه‌های گلدار	۱۲۲
<i>Genista tinctoria</i>	<i>Papilionaceae</i>	رنگین زرد			کرمان، جیرفت	۹۰۰، ۱۷۴۰	برگ، گل و دانه	۱۲۳
<i>Geranium rotundifolium</i>	<i>Geraniaceae</i>	سوزن چویان		علفی چند ساله	کرمان-کوه جوپار، بم-ده بکری	۲۴۰۰-۲۷۰۰	غده	۱۲۴

<i>Gisekia pharnaceoides</i>	<i>Molluginaceae</i>	برگ دایره‌ای	علفی یکساله	کهنوج-هامون جازموریان	۳۷۰-۴۰۰	کلیه قسمتهای گیاه	۱۲۵
------------------------------	----------------------	--------------	-------------	-----------------------	---------	-------------------	-----

ادامه جدول شماره ۱

نام علمی	خانواده	نام فارسی	نام محلی	فرم رویشی	مناطق پراکنش	ارتفاع از سطح دریا m	قسمت مورد استفاده	ردیف
<i>Glaux maritima</i>	<i>Primulaceae</i>	شبدرد شور		علفی چند ساله	رفسنجان-کبوترخان، بم-نی بید	۱۶۰۰-۱۷۰۰	کلیه اعضای گیاه	۱۲۶
<i>Glycyrrhiza glabra</i>	<i>Papilionaceae</i>	شیرین بیان	متکی شیرین بیان	علفی چند ساله	بافت-بزنجان، بردسیر-لاله زار، کرمان-ماهان	۲۶۰۰- ۲۳۰۰۰- ۱۹۰۰	ریشه یا ریزوم	۱۲۷
<i>Goldbachia laevigata</i>	<i>Cruciferae</i>			علفی یک ساله	سیرجان-چاه چاغک، کرمان-طاق علی	۱۷۰۰	دانه‌ها	۱۲۸
<i>Gundelia tournefortii</i>	<i>Compositae</i>	کنگر	کنگروحشی	علفی چند ساله	کرمان-کوهپایه	۲۲۰۰	ساقه‌ها و برگهای کوچک و مغز ساقه	۱۲۹

<i>Haplophyllum tuberculatum</i>	<i>Rutaceae</i>	سدابی جنوبی	گهیج	بوته‌های نیمه خشبی	کهنوج-فاریاب	۶۰۰	کلیه اعضای هوایی	۱۳۰
<i>Haplophyllum robustum</i>	<i>Rutaceae</i>	سدابی بیابانی	سدو	علفی یک ساله و دو ساله	کرمان-ماهان، جوپار	۱۹۰۰	کلیه اعضای هوایی	۱۳۱

ادامه جدول شماره ۱

نام علمی	خانواده	نام فارسی	نام محلی	فرم رویشی	مناطق پراکنش	ارتفاع از سطح دریا m	قسمت مورد استفاده	ردیف
<i>Herniaria hirsuta</i>	<i>Caryophyllaceae</i>	علف فنتق کرک آلود		علفی یک ساله	کرمان-ماهان	۲۰۰۰	قسمتهای مختلف گیاه	۱۳۲
<i>Hertia intermedia</i>	<i>Asteraceae</i>	کرکیچ	کرکیچ، کل فیچ	بوته‌های خشبی	بافت-کوه شاه	۳۲۰۰	برگها و صمغ مترشحه	۱۳۳
<i>Hordeum distichum</i>	<i>Poaceae</i>	جوی معمولی	جو	علفی چند ساله	کرمان	۱۹۰۰	میوه	۱۳۴
<i>Hordeum vulgare</i>	<i>Poaceae</i>	جو	جو	علفی چند ساله	کرمان، جیرفت، کرمان-شهداد	۱۹۰۰	میوه	۱۳۵
<i>Hyocymus squarrosus</i>	<i>Solanaceae</i>	بذر البنج خشن		علفی چند ساله	بردسیر-لاله زار	۳۰۰۰	کلیه قسمتهای گیاه	۱۳۶
<i>Hyoscyamus senecionis</i>	<i>Solanaceae</i>	بذر البنج خوانیده	بنگ دانه	بوته‌های نیمه خشبی	رفسنجان-سرچشمه	۲۸۰۰	گلها	۱۳۷

<i>Inula britannica</i>	<i>Compositae</i>	مصفاى بریتانیایی	علفی چند ساله	بردسیر-کوه لاله زار	۳۰۰۰	قسمتهای هوایی	۱۳۸
<i>Iris germanica</i>	<i>Iridaceae</i>	زنبق	علفی چند ساله	زرنند-دشت خاک، شهر بابک- جوزم	۲۲۰۰	ریزوم	۱۳۹
<i>Jasminum officinale</i>	<i>Oleaceae</i>	یاس سفید	درختچه	کرمان	۱۷۴۰	گلها	۱۴۰
<i>Juglans regia</i>	<i>Juglandaceae</i>	گردو	درختی	بافت-رابر	۳۰۰۰	برگها، میوه‌ها و پوست	۱۴۱
<i>Juniperus excelsa</i>	<i>Cupressaceae</i>	ارس	ارس-اورس- سبل	زرنند-کوهبنان در سبل	۲۶۰۰	صمغ مترشحه از گیاه	۱۴۲

ادامهٔ جدول شمارهٔ ۱

ردیف	قسمت مورد استفاده	ارتفاع از سطح دریا m	مناطق پراکنش	فرم رویشی	نام محلی	نام فارسی	خانواده	نام علمی
۱۴۳	اعضای هوایی و شیرابه گیاه	۱۹۰۰-۲۳۰۰	جیرفت-محمد آباد مسکون، بم- ده بکری، کرمان-ماهان	علفی چند ساله		کاهوی خاردار	<i>Compositae</i>	<i>Lactuca serriola</i>
۱۴۴	سرشاخه‌های گلدار	۲۰۰۰	بم-جبالبارز	علفی چند ساله		گزنه سفید	<i>Labiatae</i>	<i>Lamium album</i>
۱۴۵	دانه	۱۹۰۰-۲۳۵۰	سیرجان-کوه نصر، کرمان	علفی یک ساله		خلر	<i>Papilionaceae</i>	<i>Lathyrus sativum</i>
۱۴۶	شیرابه مترشحه	۲۴۰۰	کرمان-کوه جوپار	علفی چند ساله	چرخه، چنز	کاهوی بیابانی	<i>Compositae</i>	<i>Launea acanthodes</i>
۱۴۷	برگها	۳۰۰-۷۰۰	کرمان-شهداد، بم-نرماشیر	بوته‌های خشبی	حنا	حنا	<i>Lythraceae</i>	<i>Lawsonia inermis</i>
۱۴۸	میوه یادانه	۲۱۰۰	بافت-خبر	علفی یکساله	ملنگو	بالنگو	<i>Labiatae</i>	<i>lallemantia</i>

<i>royleana</i>								
<i>Lens culinaris</i>	<i>Papilionaceae</i>	عدس	عدس	علفی یک ساله	بم - دارزین	۱۲۳۰	دانه	۱۴۹
<i>Leonurus cardiaca</i>	<i>Labiatae</i>	دم شیر		علفی چند ساله	بافت - رابر	۲۶۰۰	کلیه اعضای هوایی	۱۵۰
<i>Lepidium latifolium</i>	<i>Cruciferae</i>	ترتیزک برگ پهن		علفی چند ساله	بردسیر - لاله زار، کرمان - بهرامجرد	۲۳۰۰-۳۰۰۰	قسمتهای مختلف گیاه	۱۵۱
<i>Lepidium sativum</i>	<i>Cruciferae</i>	شاهی		علفی یکساله	کرمان - باغین، کرمان	۱۷۴۰-۱۸۰۰	برگها و دانهها	۱۵۲

ادامه جدول شماره ۱

نام علمی	خانواده	نام فارسی	نام محلی	فرم رویشی	مناطق پراکنش	ارتفاع از سطح دریا m	قسمت مورد استفاده	ردیف
<i>Levisticum persicum</i>	<i>Umbelliferae</i>	انجدان	کرسم	علفی چند ساله	بافت - هنزا، راین - کوه هزار	۳۲۰۰	برگها	۱۵۳
<i>Linum usitatissimum</i>	<i>Linaceae</i>	کتان	کتان	علفی یک ساله	بافت - رابر	۳۰۰۰	دانهها	۱۵۴
<i>Lithospermum arvense</i>	<i>Boraginaceae</i>	سنگ دانه خود روی		علفی یک ساله	سیرجان - کوه نصر	۲۷۰۰	برگها و ریشهها	۱۵۵
<i>Loranthus grewinkii</i>	<i>Loranthaceae</i>	نوعی دارواش		بوتههای نیمه خشبی	کرمان - سه کنج	۲۰۰۰	میوهها	۱۵۶
<i>Lycium barbarum</i>	<i>Solanaceae</i>	دیوخار مینابی	زیل	درختچه	کرمان - کوه جوپار	۲۱۰۰	میوهها	۱۵۷

<i>Lycium depressum</i>	<i>Solanaceae</i>	دیوخواار ترکمنی	زیل	درختچه	بم-نصرت آباد، کهنوج-هامون جازموریان	۴۰۰	میوه‌ها	۱۵۸
<i>Malva microcarpa</i>	<i>Malvaceae</i>	پنیرک میوه ریز	ختمی	علفی یک ساله	جیرف-اسفندقه، بم-جبالبارز	۱۵۰۰-۱۷۰۰ ۹۰۰	دانه‌ها و برگها	۱۵۹
<i>Malva neglecta</i>	<i>Malvaceae</i>	پنیرک	ختمی سفید	بوته‌های نیمه خشبی	کرمان-سیرچ	۲۲۰۰	گلها	۱۶۰

ادامه جدول شماره ۱

نام علمی	خانواده	نام فارسی	نام محلی	فرم رویشی	مناطق پراکنش	ارتفاع از سطح دریا m	قسمت مورد استفاده	ردیف
<i>Marrubium anisodon</i>	<i>Labiatae</i>	فراسیون ناجور دندان		بوته‌های نیمه خشبی	راین-کوه هزار، کرمان-سیرچ	۲۸۰۰-۳۴۰۰	برگها و سرشاخه‌های گلداز	۱۶۱
<i>Marrubium vulgare</i>	<i>Labiatae</i>	گندنای کوهی فراسیون		بوته‌های نیمه‌خشبی	کرمان، بندروالی آباد	۲۳۵۰	برگها و سرشاخه‌های گلداز	۱۶۲
<i>Medicago sativa</i>	<i>Papilionaceae</i>	یونجه	یونجه	علفی چند ساله	راین-هزار، جیرفت-دلفارد، رفسنجان	۲۷۰۰	تمام قسمت‌های گیاه	۱۶۳
<i>Melilotus officinalis</i>	<i>Papilionaceae</i>	یونجه زرد	یونجه باغی	علفی دو ساله	بردسیر - لاله زار ، رفسنجان	۲۸۰۰	برگها و سرشاخه‌های گلداز	۱۶۴

<i>Mentha longifolia</i>	Labiatae	پونه	پودنه	علفی چند ساله	کرمان - سیرج	۲۲۰۰	برگهاوسرشاخه‌های گلدار، ریزوم	۱۶۵
<i>Nepeta ispahunica</i>	Labiatae	بوته‌های بیابانی	زوفا	علفی یکساله	کرمان - ماهان	۱۹۰۰	برگهاوسرشاخه‌هاگلدار	۱۶۶
<i>Morus alba</i>	Moraceae	توت سفید	توت سفید	درختی	کرمان	۱۷۰۰	میوه‌ها	۱۶۷
<i>Morus nigra</i>	Moraceae	شاه توت	توت سیاه	درختی	کرمان	۱۷۰۰	پوست، ریشه، برگها و میوه‌ها	۱۶۸

ادامهٔ جدول شمارهٔ ۱

نام علمی	خانواده	نام فارسی	نام محلی	فرم رویشی	مناطق پراکنش	ارتفاع از سطح دریا m	قسمت مورد استفاده	ردیف
<i>Muscari comosum</i>	Liliaceae	کلاغک پری	سیرموک	علفی چند ساله	کرمان - جوپار	۲۱۰۰	ریشه غده‌ای	۱۶۹
<i>Myrtus communis</i>	Myrtaceae	مورد	موردانه	بوته‌های خشبی	بافت - دهرسد، جیرفت - دلفقارد	۱۷۰۰-۲۰۰۰	برگها و میوه‌ها	۱۷۰
<i>Nannorhops ritchtieana</i>	Palmaceae	نخل ایرانی	داز	درختچه‌ای کوچک	کهنوج - هامون - جازموریان	۴۰۰		۱۷۱
<i>Narcissus tazetta</i>	Amaryllidaceae	نرگس	نرگس	علفی چند ساله	جیرفت - محمد آباد مسکون	۲۴۰۰	پیاز	۱۷۲
<i>Nepeta bracteata</i>	Labiatae	پونه‌های برگدار	زوفا	علفی یکساله	زرند - پابدانا، کرمان - سیرج، بافت - خیر	۲۴۰۰-۲۷۰۰		۱۷۳
<i>Nepeta cataria</i>	Labiatae	نعناع گربه‌ای		علفی چند ساله	بافت - رابر	۲۶۰۰	سرشاخه‌های گلدار	۱۷۴

<i>Nepeta fissa</i>	<i>Labiatae</i>	پونه‌های شکافته	مخلصه	بوته‌های نیمه خشبی	کرمان-حسین آباد، راین-هزار	۲۰۰۰-۲۲۰۰	برگها و سرشاخه‌های گلدار	۱۷۵
<i>Nepeta glomerulosa</i>	<i>Labiatae</i>	پونه‌های انبوه	بادرنج گل مورو	بوته‌های نیمه-خشبی	راور-حرجند، ماهان، جوپار	۲۴۰۰-۳۰۰۰	تمام قسمتهای رویشی و زایشی	۱۷۶
<i>Nerium indicum</i>	<i>Apocynaceae</i>	کیش	گیش برگ	درختچه ای کوچک	کرمان-شهداد، بم ده بکری	۱۴۰۰	برگها	۱۷۷

ادامه جدول شماره ۱

ردیف	قسمت مورد استفاده	ارتفاع از سطح دریا m	مناطق پراکنش	فرم رویشی	نام محلی	نام فارسی	خانواده	نام علمی
۱۷۸	گلها و برگها	۹۰۰	جیرفت	علفی چند ساله	سزکویی، چزکویی	جشمه گربه‌ای خزری	<i>Boraginaceae</i>	<i>Nonnea cospica</i>
۱۷۹	گلها و برگها	۲۰۰۰-۲۵۸۰ ۲۱۰۰	بردسیر-خانه سرخ، بم-جبال بارز ده بکری	علفی چند ساله	سزکویی، چزکویی	چشم گربه‌ای ایرانی	<i>Boraginaceae</i>	<i>Nonnea persica</i>
۱۸۰	دانه و کلیه قسمتهای هوایی	۱۷۰۰	کرمان	علفی یک ساله	ریحون، بهار ریحون	ریحان	<i>Labiatae</i>	<i>Ocimum basilicum</i>
۱۸۱	میوه و برگ	۲۰۰۰-۲۵۰۰	جیرفت-اسفندقه	درختچه	زیتون	زیتون مسقطی	<i>Oleaceae</i>	<i>Olea aucheri</i>
۱۸۲	میوه و برگ	۹۰۰-۱۷۰۰	بم، کرمان-چهارفرسخ	درختچه	زیتون	زیتون خوراکی	<i>Oleaceae</i>	<i>Olea europaea</i>
۱۸۳	دانه‌ها	۱۷۰۰-۲۷۰۰	راین-هزار، جیرفت-اسفندقه	علفی دو ساله	اسپرس	اسپرس	<i>Papilionaceae</i>	<i>Onobrychis altissima</i>

<i>Ononis spinosa</i>	<i>Papilionaceae</i>	خارخر		علفی چند ساله	بافت، بردسیر_کوه لاله زار	۲۵۰۰-۳۰۰۰	۱۵۰۰	ریشه‌ها، برگها و گلها	۱۸۴
<i>Onopordon caramanicum</i>	<i>Compositae</i>	خارپنبه کرمانی	کنگر	علفی یک ساله	بم-دارزین، بردسیر-خانه سرخ	۲۱۰۰-۲۵۰۰	۹۰۰	قسمتهای هوایی	۱۸۵
<i>Onopordon leptolepis</i>	<i>Compositae</i>	خارپنبه برگه نازکی	کنگر	علفی یک ساله	بم-دارزین، جیرفت-سقدر	۱۲۰۰-۱۳۰۰		دانه‌ها و برگها	۱۸۶

ادامه جدول شماره ۱

نام علمی	خانواده	نام فارسی	نام محلی	فرم رویشی	مناطق پراکنش	ارتفاع از سطح دریا m	قسمت مورد استفاده	ردیف
<i>Onosma stenosiphon</i>	<i>Boraginaceae</i>	زنگوله‌ای باریک	هوه چوه	علفی چند ساله	بافت-خبر و روچون، بافت-بزنجان	۲۲۰۰-۲۳۰۰	ریشه‌ها	۱۸۷
<i>Orobanche ramosa</i>	<i>Orobanchaceae</i>	گل جالیز		علفی چند ساله	کرمان-کوه جوپار، کرمان-طاق علی	۱۹۰۰-۲۲۰۰	قاعده ساقه یا قسمتهای هوایی	۱۸۸
<i>Otostegia persica</i>	<i>Labiatae</i>	کاسه گل	گلدرد	درختچه‌ای کوچک	بافت، خبر، بم، جبال بارز، دهبکری	۱۷۰۰-۲۲۰۰	برگ و گل	۱۸۹
<i>Papaver dubium</i>	<i>Papaveraceae</i>	خشخاش هرز	تریاک شیطان	علفی دو ساله	بافت-خبر	۱۹۰۰	گلها و کپسول میوه‌ها	۱۹۰
<i>Papaver rhoeas</i>	<i>Papaveraceae</i>	خشخاش زراعی	تریاک	علفی یک ساله	بم	۱۷۰۰	گلها و کپسول میوه‌ها	۱۹۱

<i>Peganum harmala</i>	Zygophyllaceae	اسپند	شیطان	دشتی	علفی چند ساله	کرمان-بندر والی آباد	۱۹۰۰	دانه‌ها	۱۹۲
<i>Pergularia tomentosa</i>	Asclepiadaceae	لباشیر			بوته‌های خشبی	بم-نصرت آباد ، کهنوج-فاریاب	۶۰۰-۱۲۵۰	کلیه قسمتهای گیاه	۱۹۳

ادامهٔ جدول شمارهٔ ۱

نام علمی	خانواده	نام فارسی	نام محلی	فرم رویشی	مناطق پراکنش	ارتفاع از سطح دریا m	قسمت مورد استفاده	ردیف
<i>Periploca aphylla</i>	Asclepiadaceae	گیشدر	شحم کوهی	درختچه	بم-ده بکری، کهنوج-فاریاب	۱۲۰۰-۲۲۰۰	گلها و شیرابه مترشحه	۱۹۴
<i>Persica vulgaris</i>	Rosaceae	هلو پریز	هلو	درخت	بم-دارزین	۱۷۰۰	گل، برگ و میوه دانه	۱۹۵
<i>Petroselinum crispum</i>	Umbelliferae	جعفری	جعفری	علفی یک ساله	بم-ده بکری، کرمان-سیرچ، کرمان-کوه سیدی، کرمان-باغین	۱۹۰۰	برگها و میوه‌ها	۱۹۶
<i>Raphanus raphanistrum</i>	Cruciferae			علفی یکساله	کرمان-	۱۷۴۰	ریشه	۱۹۷
<i>Phoenix dactylifera</i>	Palmaceae	خرما، نخل	خرما	درختی	بم-جیرفت ، کهنوج	۱۰۰۰-۱۱۰۰	میوه، اسپات گل اذین	۱۹۸

<i>Phragmites australis</i>	<i>Poaceae</i>	نی	کرته	علفی چند ساله	بم-نصرت اباد، کرمان-شهداد	۶۰۰-۱۲۵۰	ریشه و ریزوم	۱۹۹	نر و گرده گل‌های نر
<i>Physalis alkekengi</i>	<i>Solanaceae</i>	عروسک پشت پرده		علفی یک ساله	بافت-رابر	۲۱۰۰	میوه‌ها و برگها	۲۰۰	
<i>Pimpinella saxifraga</i>	<i>Umbelliferae</i>	جعفری کوهی صخره دری		علفی چند ساله	جیرفت-اسفندقه	۱۵۰۰-۱۷۰۰	ریشه و سرشاخه‌های گلدار	۲۰۱	

ادامهٔ جدول شمارهٔ ۱

نام علمی	خانواده	نام فارسی	نام محلی	فرم رویشی	مناطق پراکنش	ارتفاع از سطح دریا m	قسمت مورد استفاده	ردیف
<i>Pistacia khinjuk</i>	<i>Anacardiaceae</i>	خینجوک	کسور	درختچه	کرمان-شهداد، کرمان-کوه جوپار، کرمان-باغین، جیرفت	۹۰۰-۲۷۰۰	میوه‌ها	۲۰۲
<i>Pisum sativum</i>	<i>Papilionaceae</i>	نخود فرنگی	نخود	علفی یک ساله	بردسیر-لاله زار	۲۶۵۰-۳۰۰۰	دانه	۲۰۳
<i>Plantago amplexicaulis</i>	<i>Plantaginaceae</i>	بارهنگ ساقه آغوش	تنگ بار	علفی یکساله	بم-دارزین	۱۷۰۰	دانه‌ها	۲۰۴
<i>Plantago ciliata</i>	<i>Plantaginaceae</i>	بارهنگ شن روی	کوچک	علفی یکساله	کرمان-شهداد، کهنوج-هامون	۴۰۰-۶۰۰	دانه‌ها	۲۰۵

					جازموریان			
<i>Plantago lanceolata</i>	<i>Plantaginaceae</i>	بارهنگ نیزه‌ای	تنگ بار	علفی دو ساله	کرمان-سیرج	۲۲۰۰	دانه‌ها و برگها	۲۰۶
<i>Plantago major</i>	<i>Plantaginaceae</i>	بارهنگ	کوچک	علفی یک ساله	بردسیر-لاله زار	۳۰۰۰	برگها، ریشه‌ها و دانه‌ها	۲۰۷
<i>Plantago ovata</i>	<i>Plantaginaceae</i>	بارهنگ تخم مرغی	تخم سفید	علفی یک ساله	زرنند-همسیچ	۱۸۰۰	دانه‌ها	۲۰۸
<i>Plantago psyllium</i>	<i>Plantaginaceae</i>	بارهنگ کتانی	اسفرزه، کوچک	علفی یک ساله	بم-دارزین	۱۷۰۰	دانه‌ها	۲۰۹

ادامهٔ جدول شماره ۱

نام علمی	خانواده	نام فارسی	نام محلی	فرم رویشی	مناطق پراکنش	ارتفاع از سطح دریا m	قسمت مورد استفاده	ردیف
<i>Platanus orientalis</i>	<i>Platanaceae</i>	چنار	چنار	درختی	بافت-خبیر	۲۱۰۰	میوه، برگ، ریشه و پوست درخت	۲۱۰
<i>Populus alba</i>	<i>Salicaceae</i>	سپیدار	سپیدار	درختی	بافت-رابر	۲۸۰۰	برگها و پوست	۲۱۱
<i>Primula capitellata</i>	<i>Primulaceae</i>	پامیچال یخچالی		علفی یک ساله	کرمان-جوپار، بافت کوه شاه راین-کوه هزار	۳۴۰۰-۳۷۰۰	ریشه و برگها	۲۱۲
<i>Prosopis cineraria</i>	<i>Mimosaceae</i>	کهور	کهور آزار	درختی	بم-نرماشیر، جیرفت، شهداد	۹۰۰، ۶۰۰	پوست تنه و میوه‌ها	۲۱۳

<i>Psammogeton stocksii</i>	<i>Umbelliferae</i>			علفی چند ساله	بافت-خبر، جیرفت-اسفندقه	۲۳۰۰ ۱۵۰۰-۱۷۰۰	میوه‌ها و برگها	۲۱۴
<i>Pyrus communis</i>	<i>Rosaceae</i>	گلابی	گلابی	درخت	کرمان-کوه جوپار	۲۰۰۰	برگ، پوست و میوه	۲۱۵
<i>Ranunculus arvensis</i>	<i>Ranunculaceae</i>	الاله		علفی یک ساله	زرند-جرجافک	۲۲۵۰	گلها	۲۱۶
<i>Ranunculus muricatus</i>	<i>Ranunculaceae</i>	آلابه سنگ پایی		علفی چند ساله	زرند-جرجافک	۲۲۵۰	گلها	۲۱۷
<i>Rhamnus prostrata</i>	<i>Rhamnaceae</i>	سیاه تنگرس گسترده	تیتو ماری	بوته‌های خشبی	کرمان-کوه جوپار، سیرجان-کوه نصر	۲۹۰۰-۳۹۰۰	میوه‌ها	۲۱۸

ادامه جدول شماره ۱

نام علمی	خانواده	نام فارسی	نام محلی	فرم رویشی	مناطق پراکنش	ارتفاع از سطح دریا m	قسمت مورد استفاده	ردیف
<i>Rhamnus persica</i>	<i>Rhamnaceae</i>	سیاه تنگرس فارسی	تیتو ماری	درختچه	بم-ده بکری، بم-دارزین	۱۸۳۰	میوه‌ها	۲۱۹
<i>Rhazya stricta</i>	<i>Apocynaceae</i>	گیش برگ	گیش	بوته‌های خشبی	کهنوج-هامون جازموریان، بم- جبال بارز، بم-نرماشیر	۴۰۰-۲۰۰۰	برگها	۲۲۰
<i>Rheum ribes</i>	<i>Polygonaceae</i>	ریواس	ریواج	علفی چند ساله	کرمان-حسین آباد	۲۰۰۰	دمبرگها و ساقه‌های نورسته	۲۲۱
<i>Ricinus communis</i>	<i>Euphorbiaceae</i>	کرچک	کتتون	علفی چند ساله	بم، جیرفت	۹۰۰-۱۷۰۰	دانه‌ها	۲۲۲

<i>Rosa canina</i>	<i>Rosaceae</i>	نسטר و حشی	کوریک	درختچه‌ای کوچک	کرمان-چارفرسخ	۹۰۰	برگ، گل و میوه	۲۲۳
<i>Rosa damascena</i>	<i>Rosaceae</i>	گل محمدی	گل محمدی	درختچه ای کوچک	بردسیر-لاله زار	۲۵۰۰	گل	۲۲۴
<i>Rosa moschata</i>	<i>Rosaceae</i>	نسטר شیرازی	کوریک	درختچه ای کوچک	کرمان	۱۷۴۰	گل	۲۲۵
<i>Rubia albicaulis</i>	<i>Rubiaceae</i>	روناس ساقه سفید	روناسک	بوته‌های خشبی	کرمان بندر والی آباد	۱۹۰۰	میوه‌ها	۲۲۶

ادامهٔ جدول شمارهٔ ۱

نام علمی	خانواده	نام فارسی	نام محلی	فرم رویشی	مناطق پراکنش	ارتفاع از سطح دریا m	قسمت مورد استفاده	ردیف
<i>Rubia tinctorum</i>	<i>Rubiaceae</i>	روناس	روناس	علفی چند ساله	زرنند کوهبنان	۱۹۰۰	ریشه‌ها	۲۲۷
<i>Rubus caesius</i>	<i>Rosaceae</i>	تمشک کبود	سقدر	بوته‌های خشبی	کرمان-چارفرسخ	۹۰۰	برگ، جوانه گل، میوه، پوست و ریشه	۲۲۸
<i>Rumex crispus</i>	<i>Polygonaceae</i>	ترشک مواج		علفی چند ساله	بردسیر-لاله زار	۳۰۰۰	ریشه	۲۲۹
<i>Rumex vesicarius</i>	<i>Polygonaceae</i>	ترشک بادکنکی	ترشک	علفی چند ساله	کرمان-کوه سیدی، کرمان- شهداد، کهنوج-هامون	۴۰۰-۲۰۰۰	قسمتهای مختلف گیاه	۲۳۰

					جیرفت-دلفارد، جیرفت-به طرف جبالبارز	۱۵۰۰-۱۷۰۰	میوه‌ها	۲۳۱
<i>Sageretia thea</i>	<i>Rhamnaceae</i>	بستل	توت لنگو	درختچه	جیرفت-دلفارد، جیرفت-اسفندقه	۱۵۰۰-۱۷۰۰	میوه‌ها	۲۳۱
<i>Salvia compressa</i>	<i>Labiatae</i>	مریم گلی گرمسیری	مورپورزو	بوته‌های خشبی	کهنوج-فاریاب	۱۰۰۰	برگها و سرشاخه‌های گلدان	۲۳۲
<i>Salvia macrosiphon</i>	<i>Labiatae</i>	مریم گلی لوله‌ای	مورشک	علفی چند ساله	سیرجان-چاه چاغک، راین-کوه هزار، بردسیر-لاله زار	۱۸۰۰-۲۷۰۰	دانه‌ها	۲۳۳

ادامه جدول شماره ۱

ردیف	قسمت مورد استفاده	ارتفاع از سطح دریا m	مناطق پراکنش	فرم رویشی	نام محلی	نام فارسی	خانواده	نام علمی
۲۳۴	برگها و سرشاخه‌ها	۱۵۷۰	بافت- ابراهیم آبادارزوئیه	بوته‌های نیمه خشبی	مورپورزو	مریم گلی کارواندیری	<i>Labiatae</i>	<i>Salvia mirzayanii</i>
۲۳۵	برگها و سرشاخه‌های گلدان	۱۷۰۰-۲۶۰۰	راین-کوه هزار، بافت-رابر، سیرجان-گردنه چاه چاغک	علفی چند ساله	مورشک	مریم گلی	<i>Labiatae</i>	<i>Salvia sclarea</i>
۲۳۶	کلیه اعضای گیاه	۲۱۰۰	بم-جبالبارز	علفی چند ساله		علف جویباری	<i>Primulaceae</i>	<i>Samolus valerandi</i>
۲۳۷	برگها و سرشاخه‌های گلدان	۲۳۰۰-۲۴۲۰	کرمان-سیرچ، جیرفت-مسکون	علفی چند ساله	قیطران	توت روباه	<i>Rosaceae</i>	<i>Sanguisorba minor</i>

<i>Scabiosa candollei</i>	<i>Dipsacaceae</i>	طوسک کرمانی	سر بنفشه تلخ	علفی چند ساله	بم-جبال بارز، کرمان-ماهان، بافت-خبر	۱۴۰۰-۳۰۰۰	گلها	۲۳۸
<i>Scabiosa flavida</i>	<i>Dipsacaceae</i>	طوسک بهبهانی	سر بنفشه تلخ	علفی یکساله	کرمان-جوپار، بافت-خبر	۱۵۰۰-۲۰۰۰	گلها	۲۳۹
<i>Scabiosa olivieri</i>	<i>Dipsacaceae</i>	طوسک صحرايي	سر بنفشه تلخ	علفی یک ساله	بافت-خبر	۲۲۰۰	گلها	۲۴۰
<i>Scariola orientalis</i>	<i>Compositae</i>	نوعی چرخه	چنز، چرخه	علفی چند ساله	کرمان-سه کنج پلوار	۲۵۰۰	شیرابه مترشحه	۲۴۱

ادامهٔ جدول شمارهٔ ۱

نام علمی	خانواده	نام فارسی	نام محلی	فرم رویشی	مناطق پراکنش	ارتفاع از سطح دریا m	قسمت مورد استفاده	ردیف
<i>Scorzonera mucida</i>	<i>Compositae</i>	شنگ اسپي کپکی	ریش بز اسپنگ	علفی چند ساله	رفسنجان-سرچشمه، کرمان- سیرج	۲۸۰۰	غده گیاه و برگهای نورسته	۲۴۲
<i>Scrophularia scopolii</i>	<i>Scrophulariaceae</i>	گل میمونی قفقازی	مخلصه	بوته‌های نیمه خشبی	سیرجان-چاه چاغک، سیرجان به طرف حاجی آباد	۲۶۰۰۰	میوه‌ها	۲۴۳
<i>Sesamum indicum</i>	<i>Pedaliaceae</i>	کنجد	کنجد	علفی یک ساله	بم، جیرفت، کهنوج	۴۰۰-۱۲۰۰	دانه	۲۴۴
<i>Setaria italica</i>	<i>Poaceae</i>	ارزنی ایتالیایی	گارس	علفی چند ساله	کرمان	۱۷۴۰	میوه‌ها	۲۴۵

<i>Sisymbrium irio</i>	<i>Cruciferae</i>	خاکشیر لندنی	خاکشی	علفی یکساله	نزدیک بم، کرمان-باغین، جیرفت	۹۰۰-۱۹۰۰	دانه‌ها	۲۴۶
<i>Sonchus asper</i>	<i>Compositae</i>	شیرتیغک		علفی دو ساله	جیرفت-اسفندقه، کرمان	۹۰۰-۱۷۰۰	کلیه اندامها و شیرابه حاصله	۲۴۷
<i>Sonchus oleraceus</i>	<i>Compositae</i>	شیر تیغک معمولی		علفی دو ساله	بم-ده بکری	۱۷۰۰-۲۷۰۰	کلیه اندامها و شیرابه حاصله	۲۴۸

ادامهٔ جدول شمارهٔ ۱

نام علمی	خانواده	نام فارسی	نام محلی	فرم رویشی	مناطق پراکنش	ارتفاع از سطح دریا m	قسمت مورد استفاده	ردیف
<i>Sophora aleupecuroides</i>	<i>Papilionaceae</i>	تلخه بیان	تلخه	بوته‌های نیمه خشبی	کرمان-کوه جوپار	۱۹۰۰	برگها، دانه و ریشه	۲۴۹
<i>Sophora mollis</i>	<i>Papilionaceae</i>	تلخ بیان باغی		بوته‌های خشبی	بافت-خبر	۲۲۰۰	ریشه‌ها، دانه و برگ	۲۵۰
<i>Sophora pachycarpa</i>	<i>Papilionaceae</i>	تلخ بیان بیابانی	تلخه	بوته‌های نیمه خشبی	کرمان-کوه جوپار، کرمان	۱۴۵۰-۲۰۰۰	ریشه و دانه‌ها	۲۵۱
<i>Sorghum halépense</i>	<i>Poaceae</i>	چاییر	گارس	علفی چند ساله	جیرفت، کرمان	۱۸۲۰-۲۰۰۰ ۷۰۰	دانه‌ها	۲۵۲

<i>Stachys inflata</i>	<i>Labiatae</i>	سنبله‌ای ارغوانی	گل مورشک	بوته‌های نیمه خشبی	بافت - بزنجان	۲۳۰۰	برگها و سرشاخه‌های گلدار	۲۵۳
<i>Syringa persica</i>	<i>Oleaceae</i>	یاس بنفش ایرانی		بوته‌های خشبی	بم	۱۷۰۰	پوست، ساقه و میوه	۲۵۴
<i>Tamarix aphylla</i>	<i>Tamaricaceae</i>	شاه گز	کورگز	درختچه	شهداد-تکاب	۴۰۰	شیر آبه قندی مترشحه	۲۵۶
<i>Tamarix leptopetala</i>	<i>Tamaricaceae</i>	گز گل کوچک	گل کیسک	بوته‌های چوبی	شهداد-تکاب	۴۰۰	شیرابه قندی مترشحه	۲۵۷
<i>Tanacetum parthenium</i>	<i>Compositae</i>	بابونه گاوی		علفی چند ساله	جیرفت-محمد آباد مسکون	۱۶۰۰-۳۰۰۰	کلیه اندامهای هوایی	۲۵۸
<i>Tecomella undulata</i>	<i>Bignoniaceae</i>	انار شیطان	گلپرک، انار شیطان	درختی	جیرفت-دلفارد، بم-جبال بارز	۱۵۰۰-۲۲۰۰	پوست شاخه‌ها	۲۵۹

ادامه جدول شماره ۱

نام علمی	خانواده	نام فارسی	نام محلی	فرم رویشی	مناطق پراکنش	ارتفاع از سطح دریا m	قسمت مورد استفاده	ردیف
<i>Teucrium polium</i>	<i>Labiatae</i>	مریم نخودی	کلپوره	بوته‌های نیمه خشبی	کرمان-جوپار	۲۱۰۰	برگها و سرشاخه‌های گلدار	۲۶۰
<i>Teucrium scordium</i>	<i>Labiatae</i>	مریم گلی کاروانداری		علفی چندساله	کرمان - کوهپایه	۳۰۰۰	سرشاخه گلدار	۲۶۱

<i>Thalictrum minus</i>	<i>Ranunculaceae</i>	برگ سدابی		علفی چند ساله	بافت-خبر، بافت-رابر	۲۳۰۰	برگها و سرشاخه‌های گلدار	۲۶۲
<i>Thlaspi perfoliatum</i>	<i>Cruciferae</i>	کیسه چوپان ساقه محصور		علفی یک ساله	بم-ده بکری	۲۴۰۰	دانه‌ها	۲۶۳
<i>Thymus fedtschenkoi</i>	<i>Labiatae</i>	آویشن قره باغی	ازگن	بوته‌های نیمه خشبی	بردسیر-لاله زار	۳۰۰۰	برگها و سرشاخه‌های گلدار	۲۶۴
<i>Trachyspermum copticum</i>	<i>Umbelliferae</i>	بادیان رومی	کسرک	علفی یک ساله	کرمان-باغین	۱۸۰۰	میوه‌ها	۲۶۵
<i>Tribulus terrestris</i>	<i>Zygophyllaceae</i>	خارخسک	خارخسک	علفی یک ساله	کرمان-کوهپایه، کهنوج-هامون جازموریان، بم-جبال بارز	۴۰۰-۲۳۰۰	میوه‌ها	۲۶۶

ادامه جدول شماره ۱

نام علمی	خانواده	نام فارسی	نام محلی	فرم رویشی	مناطق پراکنش	ارتفاع از سطح دریا m	قسمت مورد استفاده	ردیف
<i>Trichodesma africanum</i>	<i>Boraginaceae</i>	فانوس آبی آفریقایی	گاوزبان کوهی	علفی چند ساله	بم-نصرت آباد	۱۲۵۰	برگها و سرشاخه‌های گلدار	۲۶۷
<i>Trichodesma stocksii</i>	<i>Boraginaceae</i>	فانوس آبی	گاوزبان	بوته‌های نیمه	کهنوج-فاریاب	۸۰۰	برگها و سرشاخه‌های	۲۶۸

		بلوچستانی	کوهی	خشبی		گلداز	
<i>Trifolium pratense</i>	<i>Papilionaceae</i>	شبدر قرمز		علفی چند ساله	کرمان-چهار فرسخ، بم-ده بکری ، بردسیر-لاله زار	دانه	۲۶۹
<i>Triticum aestivum</i>	<i>Poaceae</i>	گندم	گندم	علفی یک ساله	بم-جبال بارز، جیرفت، کرمان	میوه‌ها	۲۷۰
<i>Trigonella foenum-graecum</i>	<i>Papilionaceae</i>	شنبلیله	شمبلیله	علفی یک ساله	کرمان	دانه‌ها و برگها	۲۷۱
<i>Urtica urens</i>	<i>Urticaceae</i>	گزنه سگ	سوزناکو	علفی چند ساله	بافت-عشق آباد، کوه شاه	برگهای تازه	۲۷۲
<i>Verbena officinalis</i>	<i>Verbenaceae</i>	شاه پسند		بوته‌های نیمه خشبی	کرمان-شهداد، کهنوج-شاه اباد	برگها یا کلیه اندامهای گیاه	۲۷۳

ادامهٔ جدول شمارهٔ ۱

نام علمی	خانواده	نام فارسی	نام محلی	فرم رویشی	مناطق پراکنش	ارتفاع از سطح دریا m	قسمت مورد استفاده	ردیف
<i>Veronica anagalis-aquatica</i>	<i>Scrophulariaceae</i>	سبزاب آبی		علفی چند ساله	کرمان-سیرج	۲۲۰۰	برگهای تازه و	۲۷۴

سرشاخه‌های گلدار								
<i>Vicia angustifolia</i>	<i>Papilionaceae</i>	ماشک برگ باریک		علفی یک ساله	بم-دارزین	۱۲۳۰	دانه‌ها	۲۷۵
<i>Vicia sativa</i>	<i>Papilionaceae</i>	ماشک	ماش	علفی یک ساله	کرمان-ماهان	۱۸۰۰	دانه‌ها	۲۷۶
<i>Withania somnifera</i>	<i>Solanaceae</i>	پنیر باد خواب اور	کاکنج	بوته‌های خشبی	بم، کهنوج-هامون جازموریان	۴۰۰-۹۰۰	میوه، دانه و برگ	۲۷۷
<i>Zataria multiflora</i>	<i>Labiatae</i>	آویشن شیرازی	آویشن آپیشن	بوته‌های خشبی	بافت-خبر، کرمان-چهارفرسخ	۱۸۰۰-۲۲۰۰	برگ‌ها و سرشاخه‌های گلدار	۲۷۸
<i>Ziziphora clinopodioides</i>	<i>Labiatae</i>	نوعی کاکوتی	آلاله، آقالاله	بوته‌های نیمه خشبی	کرمان-سیرج	۲۲۰۰	برگ‌ها و سرشاخه‌های گلدار	۲۷۹

ادامه جدول شماره ۱

ردیف	قسمت مورد استفاده	ارتفاع از سطح دریا m	مناطق پراکنش	فرم رویشی	نام محلی	نام فارسی	خانواده	نام علمی
------	-------------------	----------------------------	--------------	-----------	----------	-----------	---------	----------

<i>Ziziphora tenuir</i>	<i>Labiatae</i>	کاکوتی	کاکوتی	علفی یکساله	کرمان - حسین آباد	۲۰۰۰	تمام قسمت‌های رویشی و زایشی	۲۸۰
<i>Ziziphus jujuba</i>	<i>Rhamnaceae</i>	عنانب	عنانب	درختی	کرمان-شهداد، بم-نرماشیر	۳۰۰-۷۰۰	میوه‌ها	۲۸۱
<i>Ziziphus nummularia</i>	<i>Rhamnaceae</i>	رملیک	کنار	درختچه	کهنوج-هامون جازموریان	۴۰۰	میوه‌ها و برگها	۲۸۲
<i>Ziziphus spinachristi</i>	<i>Rhamnaceae</i>	کنار، سدر	کنار، سدر	درختی	جیرفت-بم-کهنوج	۶۰۰-۱۱۵۰	برگها و میوه‌ها	۲۸۳
<i>Zygophyllum fabago</i>	<i>Zygophyllaceae</i>	قیچ لوبیایی		بوته‌های نیمه خشکی	کرمان-جوپار، سیرجان	۱۷۵۰-۱۸۰۰	دانه‌ها	۲۸۴

بحث

در مجموع بیشترین گونه‌های گیاهان دارویی متعلق به تیره‌های *Labiatae*, *Rosaceae*, *Papilionaceae*, *Compositae*, *Umbelliferae*, *Salvia*, *Nepeta*, *Artemisia*, *Astragalus*, *Ferula*, *Plantago*, *Ephedra*, *Amygdalus*, *Crataegus* می‌باشند. از نظر فرم رویشی، نوع علفی با ۷۲/۹٪ بیشترین و نوع درختی با ۶/۷٪ کمترین می‌باشند و سایر انواع شامل درختچه‌ای با ۱۱٪، بوته‌های خشبی با ۸/۵٪ و بوته‌های نیمه خشبی با ۱۱/۳٪ کل گونه‌ها می‌باشند.

ارتفاع از سطح دریا پراکنش گونه‌های دارویی بیشتر مربوط به طیف ارتفاعی ۲۵۰۰-۱۵۰۰ متر است، ولی در مجموع پراکنش کل گونه‌ها از کمترین ارتفاع ۴۰۰ متر از سطح دریا تا بیشترین ارتفاع ۳۸۰۰ متر از سطح دریا می‌باشند.

از لحاظ قسمت‌های مورد استفاده گونه‌های دارویی در استان کرمان، قسمت‌های مختلف برگ‌ها، سرشاخه‌های گلدار، کلیه اعضاء هوایی، گلها، ریشه‌ها (غده، ریزوم، پیاز) میوه‌ها (دانه‌ها)، صمغ‌ها (شیرابه‌ها) و پوستها (ساقه، ریشه) برای درمان و مصارف سنتی دارویی استفاده می‌شود که از این میان بیشترین مصرف مربوط به برگ‌ها، گلها و سرشاخه‌های گلدار گیاهان است.

پراکنش گونه‌های دارویی بیشتر در شهرستانهای کرمان، بافت، بم، جیرفت و راین می‌باشند که رشته کوه‌های جبال بارز، جوپار، سیرچ، پلوار و هزار را در خود جای داده‌اند و سایر شهرستانها از قبیل زرنند، رفسنجان، شهر بابک و سیرجان به واسطه وجود ارتفاعات و مجاورت با آب و هوای کویری و بیابانی گونه‌های ویژه‌ای را دارا می‌باشند

گونه‌های دارویی از قبیل آنغوزه تلخ و شیرین با توجه به روش بهره‌برداری آنها که با قطع جوانه انتهایی، از تولید بذر گیاه و زادآوری آنها جلوگیری می‌کند که اصلاح روش، ضروری می‌باشد و نیز گونه‌های بادام کوهی، بنه و زیره سیاه که عمده

بهره‌برداری از میوه‌ها یا در واقع دانه‌های این گونه‌ها می‌باشد، به علت شرایط اقلیمی محدود کننده در استان که تأثیر زیادی روی زادآوری، تکثیر و پراکنش این گونه‌ها دارد، ضرورت کنترل و محدودیت بهره‌برداری و التزام به روشهای احیا و تناوب در مناطق مورد بهره‌برداری را ضروری می‌نماید.

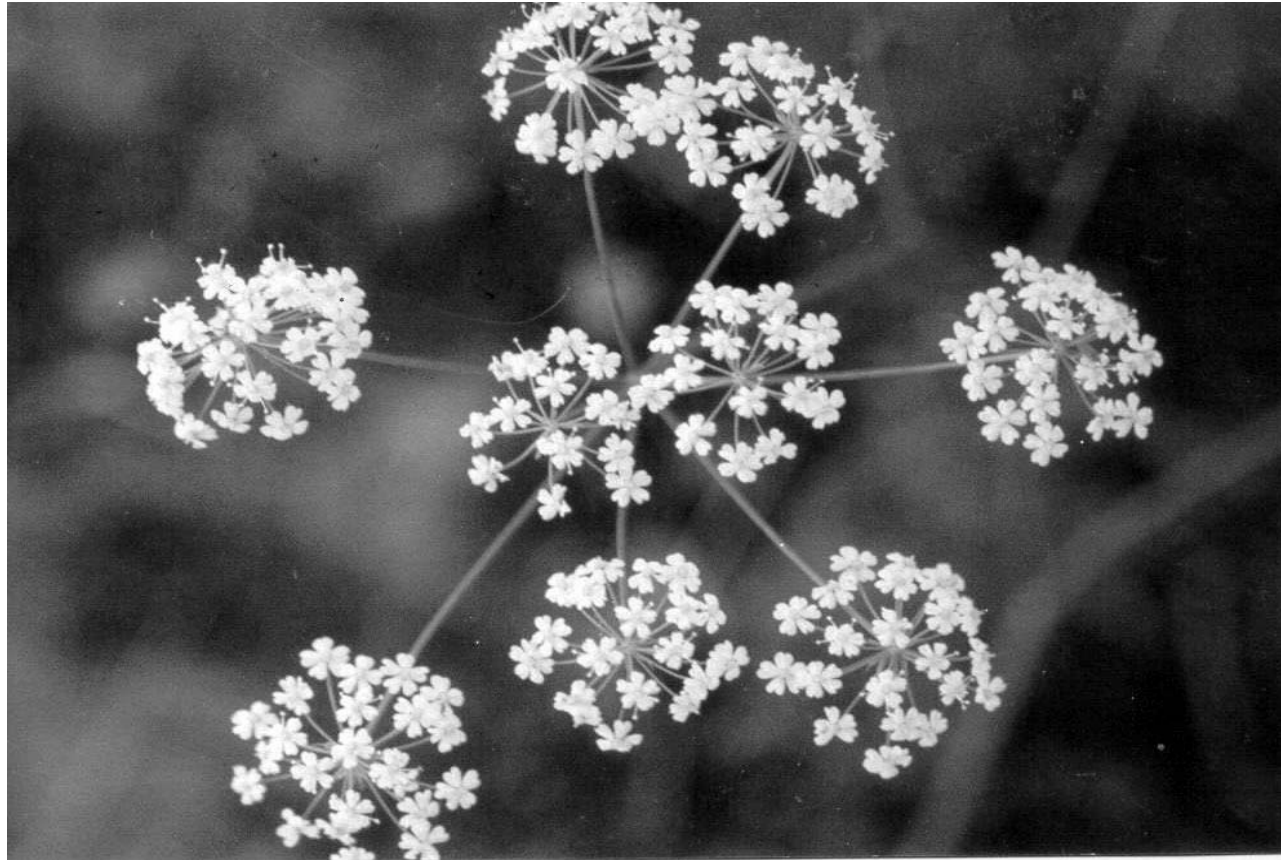
سپاسگزاری

با یاد و احترام به روح بلند مرحوم آقای مهندس فائق ریاست اسبق مرکز تحقیقات منابع طبیعی استان که از همان اوایل شروع تحقیق حمایتها و تشویقهای بی‌دریغی نسبت به اجرای این تحقیق ابراز می‌داشتند.

و با تشکر از مسئولان محترم مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع آقایان دکتر جلیلی، دکتر عصاره، دکتر رضایی و مهندس باباخانلو که در اجرای طرح و نشر نتایج آن از راهنماییها و همکاری مفیدشان بهره‌مند بوده‌ایم با تشکر از بخش گیاهشناسی مؤسسه خانم دکتر جمزاد و آقایان دکتر اسدی، دکتر معصومی و دکتر مظفریان که در امر شناسایی گیاهان کمک شایانی به طرح ابراز داشتند. با تشکر از مسئولان محترم مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان کرمان آقایان مهندس شهیدی، دکتر عربزاده و مهندس ناصری که امکانات لازم و حمایتهای کافی در اجرای طرح مبذول داشتند و با تشکر از همکاران در مرکز تحقیقات کرمان، خانمها مهندس کالیراد، مهندس خدانشناس و آقایان مهندس پور میرزایی، مهندس رحمانی و مهندس غنچه‌ای که در اجرای طرح یاریم داده‌اند و از خانم مریم کوثرنژاد به خاطر تایپ و تنظیم مقاله تشکر می‌نمایم.

Hertia Intermedia رویشگاه گیاه

Bunium Persicum گل‌های گیاه زیره کرمانی

منابع مورد استفاده

- اسدی، م. و همکاران. سالهای مختلف. فلور ایران به زبان فارسی. ج ۱ تا ۳۰. انتشارات مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع.
- استودولا، ژ.، ترجمه: زمان، ساعد. ۱۳۷۰. گیاهان دارویی، انتشارات ققنوس، ۳۶۷ ص.
- آئینه‌چی، ی.، ۱۳۶۵. مفردات پزشکی و گیاهان دارویی ایران. انتشارات دانشگاه تهران، ۱۱۹۶ ص.
- امین، غ. ر.، ۱۳۷۰. گیاهان دارویی سنتی ایران. انتشارات معاونت پژوهشی وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی، ۲۳۰ ص.
- ثابتی، ح. ا.، ۱۳۴۴. درختان و درختچه‌های ایران. انتشارات دانشگاه تهران. ۵۶۳ ص.
- زرگری، ع.، ۱۳۶۸. گیاهان دارویی (۵ ج). انتشارات دانشگاه تهران.
- قهرمان، ا.، سالهای متفاوت. فلور رنگی ایران. ج ۱ تا ۲۰، انتشارات مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع.
- مبین، ص.، ۱۳۵۹. رستنیهای ایران. ج اول تا سوم، انتشارات دانشگاه تهران.
- مظفریان، و. ا.، ۱۳۶۲. خانواده چتریان در ایران. انتشارات مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع، ۳۹۵ ص.
- مظفریان، و. ا.، ۱۳۷۵. فرهنگ نامهای گیاهان ایران. انتشارات فرهنگ معاصر تهران.
- میرحیدر، ح.، ۱۳۷۳. معارف گیاهی ج ۱ تا ۸. دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
- Rechinger, K,H.1963-1997. Flora Iranica vol. 1-172. Akademische Druck u. Verlagsanstalt. Graz-Austria.
- Townsend, C.C.1968. Flora of Iraq. Vol. 4,8,9. Baghdad, M. of Agriculture
- Zohary, M, & Feinbrun-Dothan, N. 1966-1986. Flora Palaestina, vol. 1-4. The Jerusalem Academic Press Israel.